

МАРКО ДЕНЕВИ

ВАРИАЦИИ НА КУЧЕТО

Превод от испански: Райна Стефанова, 1979

chitanka.info

А. М. ми се обажда^[1] по телефона, за да ми каже, че подготвя антология, която ще се нарича „Вариации върху една тема от Дюрер“^[2]. Тема с известната гравюра „Рицарят, смъртта и дяволът“^[3]. А. М. иска аз да напиша една от вариациите^[4].

Сядам пред пишещата машина и пред трагичния бял лист^[5]. За да се вдъхновя, гледам гравюрата и книгата на Пановски^[6]. Разглеждам подробно фигурите на рицаря и на коня, силуетите на Смъртта и на Дявола, а по-отзад — вагнеровския пейзаж^[7]. Нищо не ми идва на ум. Далеч в нощта жално вие куче.^[8]

Продължавам да разглеждам гравюрата. Между краката на рицарския кон подскача едно куче. Казват, че когато някое куче вие, то е, защото усеща близостта на смъртта. Кучето винаги си е куче^[9]. Кучето от гравюрата трябва да бе усетило присъствието на Смъртта между дърветата във вагнеровската гора. Затова пък рицарят отминава, без да я забележи, навъсен и вгълбен.

Започвам да пиша^[10].

Рицарят (всички го знаем)^[11] се завръща от война, от Седемгодишната^[12], от Тридесетгодишната^[13], от тази между Двете рози^[14], между тримата Анри^[15], от монархическа война, от религиозна или може би и от двете по малко, в Платинато^[16], в Нидерландия^[17], в Бохемия^[18], независимо къде, нито кога, тъй като всички войни са фрагменти от една-единствена война, всички войни съставят войната без име, чисто и просто войната, войната с главна буква^[19]; така че рицарят се завръща от пътешествие из някое царство на войната и като че ли е обиколил целия този необятен във времето, сложен на вид свят на войната^[20] (но експлозиите и разноцветната украса го усложняват още повече; само от разстояние се виждат повторенията, монотонността, играта на отраженията), така че няма да имаме угризения^[21] по отношение на дати, нито на имена, няма защо да се тревожим, ако слеем фамилиите Плантедженет^[22] и Хохенщауфен^[23] в една, ако смесим ландкнехти с grenadieri, стрелците с арбалети със стрелците с аркебузи, или ако обезпокоим географията и слеем градове с градове, замъци със замъци, кули с кули^[24] и сега, връщайки се към рицаря, казах, че си идва от война — едно мънисто от колието на войната, която е спечелил (той я мисли за

последната и не знае, че колието е безкрайно или пък има край, но е кръгообразно и времето отронва зърната му, сякаш е безкрайно)^[25], замина млад и силен, а войната го връща стар, плешив и грохнал, това съвсем не е ново^[26], на войната ѝ липсва въображение и повтаря хитрините си, така че рицарят, както всички рицари, преминали през война, без да попаднат в клопката на смъртта^[27], е брадясал, прашен, мирише на пот, на кръв и мръсотия, мишниците му са убежище за въшки, изриналата се кожа между бедрата пари като от изгаряне, непрекъснато храчи зеленикова слюнка, говори с глас, прегракнал от студовете, стрелбите, пиянствата, ругатните и всичките заповеди, издавани и отменяни с крясък, две думи не може да каже, без да изпсува, вече е забравил изящния език, на който говореше още като момче, когато служеше като паж в двора на Великия избирател^[28] и на един архиепископ; от жените вече не иска любов, иска им вино, храна, легло и когато войниците изнасилват момичетата, той пие сам и мълчалив^[29], докато войниците се появят отново, като се прозяват и пият заедно с него, но тогава той удря внезапно по масата и започва да проклина кралчетата, които бягат пребледнели и с разпарцалосани дрехи, яхнали някой изпотен кон, за да се появят отново, веднага след свършването на битката, облечени в злато^[30], под златен балдахин сред кортеж от пера и знамена, проклина папите, покрити с хермелин, които от височината на носилката миросват червените печати на договорите, проклина императора^[31], когото веднъж видя да крачи сред копия, вдигнати по желание на този господинчо на войната^[32], накрая рицарят става и катурува стола и масата, вдига голяма врява, кръчмата (или каквото е там)^[33] е подпалена, собственикът — бичуван, тълпата войници, начело с рицаря, тръгва отново, сега минават през гора, огрияна от луната, рицарят вече не проклина, не говори, продължава напред с очи, втренчени в нощта, войниците се съмълчават един след друг, задрямват на конете си, сънуват с обронена на гърдите глава, някой мисли, че чува далечна музика, музика от неговото детство, прекарано в някое село на Миланското^[34] или Каталонското^[35] графство, друг мисли, че чува гласове, които го викат: гласа на майка си, на жена си или на годеницата си, някой изкрештява и се събужда стреснат^[36], но рицарят не се спира, не се обръща да види кой е изкрешял, продължава напред^[37], продължава с отворени очи,

приковани в нощта, луната лъска оръжието му, а на войника, който върви зад него^[38], който е най-близо до рицаря, който носи разнищено знаме, обгорено от барут, увиснало сега на хълбока на коня подобно на мръсен чул^[39], на този войник — русо момче с вид на фокусник, внезапно му идва на ум^[40], че доспехите на рицаря яздят празни, че рицарят се е изпарил, изчезнал е и са останали само доспехите, като призрак, като кукла, или пък може би доспехите са обсебили рицаря^[41], попили са го, както гъба попива течност, изсмукали са кръвта му, раздробили са костите му и сега доспехите са куха черупка, без плътта на рицаря в нея, така си го представя, понеже винаги е виждал рицаря, облечен в доспехи, и от него познава само тези доспехи, които жестикулират и крепят копието и шлема^[42], който издава и отменя заповеди и излайва ругатни (а под шлема — чорлави коси, но, изглежда, само коса е останала от рицаря) и тази мисъл, тази измислица разсмива светлокосия войник, защото му идва наум, че навярно е минало много време, откакто рицарят е изсъхнал в доспехите си, без те да го разберат^[43], и са вървели подир този железен гроб от битка на битка, предизвиквайки смъртта, но когато знаменосецът се разсмива като сомнамбул, рицарят се възправя на стремената и избухва в проклятия (сякаш бе отгатнал причината за смеха на знаменосеца и на свой ред иска да се пошегува с него или да го укори), русият войник се свива от ужас, обаче веднага разбира, че рицарят нито се е размърдал, нито е проклинал заради неговия смях, ами дърветата в гората, които до този момент изглеждаха заспали в нощта и студа, внезапно се пробуждат, внезапно се покриват с цветове и плодове; искаам да кажа, макар че метафората е стара и всички са се досетили^[44], искаам да кажа за цъфтежа, който зноят на войната предизвиква зиме и лете както в горите, тъй и в пустините, заечно зреалите плодове, искаам да кажа за врага, за ненаситните врагове, които ни дебнат^[45] търпеливо, упорито, скрити в сянката, слети с мъглата и дима, а в този момент дремещите конници и пияните войници с аркебузи се превръщат в...^[46], но всичко това вече се случи и отмина, сега рицарят сам се завръща в своя замък, без бъркотията от железа, коне и хора, която го съпровождаше по време на пътешествието му из една провинция на войната, вече остави зад гърба си целия този грохот, завинаги се раздели с биваците^[47], с грабежите, със засадите, с ужаса,

с безсънието, с глада, от войната пази само коня, доспехите, копието с лисича кожа в единия край (за да не шурти кръвта и да не му наквасва ръката), пази миризмата на мръсотия и пот, въшките, обрива, набраздената със зелено слюнка и спомените, спомените^[48], спомените, изрязани^[49] от голямата шумна картина на войната, този младеж, паднал на тревата с лице към небето, който потапяше в една река, вече не зная коя: Мено, Тахо, който потапяше в една безучастна река двата си крака, умъртвяващ ги и ги премазваше, отнасяше ги надолу по реката, превърнати в жили, най-напред червени, сетне розови, сетне сиви, дванадесетте жили, дванадесет на един площад, съвсем черен и пуст, и на всяка жила по един екзекутиран^[50], висящ с изплезен език, вятърът ги бълскаше един в друг, а онази камбанария показваше часа, независимо кой час, час извън времето; старецът, който приклъкваше, за да се изходи на замръзналата земя, покрита със сняг^[51], и моментално рухваше върху цвете от кръв и лайна, цветето на дизентерията, превисоката четвъртита тухлена кула и по-нататък — редицата кипариси^[52] и струята масло, която се изля от зъбците на кулата, която се изля върху рицарите, облечени в бели туники с червен кръст на гърдите^[53] (всички бяха изящни и красиви и преди миг бяха слушали литургия, литургията, която отслужи за тях един епископ, отрупан със скъпоценни камъни), и зейналият черен кратер, където се изля маслото, дупка, която миришеше и цвъртеше подобно тиган на огън, а на него, на рицаря, му замириса сладко на пържено и на изгорели парциали и внезапно на ръката си усети парене и видя, че там бе попаднало късче вряло месо, парченце от плътта на някой от рицарите, които преди миг слушаха литургия и се осланяха на божието покровителство, тъй като за тях това бе войната, макар че навярно за кралете и съвсем сигурно за папите и императорите тя да бе нещо друго^[54], партия шах^[55], която ще изиграят от разстояние, всеки един, затворен в своя град, в своята крепост, в своя дворец, докато, щом завършеше партията, щяха да излязат да се срещнат и да си стиснат ръце като добри съперници и щяха да разпределят земните царства, но сега вече и рицарят изскочи от шахматната дъска на папите и императорите и се завръща в своя замък, където е жена му (когато мисли за жена си, той мисли за младата жена, която напусна преди много години), където е соколът^[56], който кацваше на ръкавицата

му^[57] през утрините, когато отиваха на лов, където е лютнята, с която понякога акомпанираше песните си в един провансалски^[58] или сицилийски^[59] двор, рондата на Чино ди Пистоа^[60], замъкът, където най-сетне ще се освободи от доспехите като от засъхналата мъртва коричка на някоя вече оздравяла рана, където ще си свали шлема като никаква чужда глава, която знаеше само да ругае и да преследва противника, замъкът, където кралете, които спаси от позор, ще го отрупат с почести, където папата и императорът, които местеха шахматните фигури на войната, ще го направят придворен шут или граф, и ето зад един завой на пътеката вижда върху непокътнатия хълм своя непокътнат замък, вижда орната земя наоколо и селяните, сведени над земята^[61], вижда едно куче, домашно куче, което подтича между камъните и се спира тук-там, за да подуши следата на други кучета и пред тази почти идеална картина на замъка, орачите и кучето рицарят мисли, че както на него му избягват истинските ключове на войната (които навярно са в ръцете на папите и императорите, на които кралете ще завиждат), така на селяните, приведени над зеленчуците, не им е дадено да познаят изнурителния труд на войната, който той пък изтърпя в продължение на толкова време, защото за тях войната е била най-много никаква смътна новина, сияние от пожар на хоризонта, минаване на войски по пътя, а що се отнася до кучето, мисли рицарят, то дори не е знаело, че има войни, грабежи, битки, договори, благословени от папата, император, който кара копията да се вдигат, кучето сигурно е продължило да си яде, да спи, да се чифтосва с някоя кучка, без да знае, че там, където се сражаваше рицарят, границите се разпадаха, за да се възстановяват по-далеч, кучето никога нямаше да узнае, че Христовият викарий^[62] е бил влачен по улиците, че един император ден и нощ е стоял на колене^[63], гол пред вратата на един замък, че цветът на християнството се е пържил в катран и масло, защото за кучето топовният изстрел ще бъде нещо като грохота на гръмотевица по време на буря и ако то бе видяло този господинчо на войната, щеше да го залае като някой обикновен непознат или щеше да размаха опашка, ако му станеше симпатичен, или пък му дадеше да яде, така че рицарят се чувствува горд, че принадлежи на Историята, че е бил една от шахматните фигури на войната, а наедно с гордостта не може да не изпита и съчувствие към орачите, които не правят Историята, и дори никакво изумление пред това куче — съвременник

на папи и императори, което никога не ще узнае^[64], че е имало папи и императори (нито дори, че има рицари)^[65], пред кучето, идващо на среща му, също както би могло да върви срещу някой селянин или срещу самия император, без да прави разлика между двамата^[66], без дори да подозира катастрофите и подвизите, които окръжават с ореол доспехите на рицаря, и продължавайки тази мисъл, тази верига, която започва от кучето, рицарят смята, че тя не свършва с папите и императорите, тъй като на кучето не е известно това, което отчасти и погрешно знаят селяните, а пък на тях не им е известно това, което знае рицарят, а на него — това, което знаят кралете, а на кралете — това, което знаят папите и императорите, така, мисли си рицарят, папите и императорите ще узнаят само отчасти и погрешно това, което в своята пълна и чиста истина е известно само на бога, а тези размишления^[67], тази вяра, че у бога е последният ключ, който поставя в съгласие всички фрагменти, поражда в душата на рицаря надеждата, че ако папата и императорът, които владеят играта на войната, го направят дук или граф в знак на признателност за неговата смелост и преданост, то бог, който владее играта на папите и императорите, ще му опрости на него, на рицаря, убийствата, насилията и грабежите в знак на благодарност за страха, безсънието и глада, а тази надежда предизвика усмивка у рицаря, но точно в момента, когато надеждата го ободрява и го кара да се усмихне, кучето, което тичаше на среща му, се спира като пред никаква стена, закована лапи в земята, козината му настръхва, очите му блъсват, полуутваря уста, оголва зъби и започва да вие като вълк, но рицарят отдава неочекваната враждебност на кучето на едно незначително обстоятелство, извлечено от собственото му положение, отдава го на това, че кучето не го познава, че кучето се плаши от коня, от доспехите, от лисичата опашка на върха на копието, човек не трябва да се учудва, че това селско куче се плаши от един рицар, покрит с желязо, и от кон, окичен с оглавник и ремъци^[68], така че рицарят не отдава никакво значение на поведението на кучето и продължава напред по пътя, краката на коня едва не премазват кучето, то отскача встрани и продължава да вие, продължава да стене и да оголва зъби, а рицарят си спомня отново за жена си, за сокола и за любимата лютня и забравя за кучето, но това, което рицарят никога не ще узнае^[69], е, че кучето е подушило около доспехите му лавата на Смъртта и на Ада, тъй като кучето вече знае това, което не е известно

на рицаря, вече знае, че един оток в слабините на рицаря е започнал да дестилира соковете на черната чума^[70] и че Смъртта и Дяволът очакват рицаря в подножието на хълма, за да го отнесат, защото ако рицарят го знаеше, щеше да помисли (наподобявайки реда на предишните си разсъждения, макар и в противоположен смисъл), че ако кучето се спря там, където рицарят отмина, така и рицарят навярно би се спрял там, където папите и императорите отминават, и все в същия смисъл рицарят би помислил, че папата и императорът не ще направят рицаря нито дук, нито граф, а бог не ще опрости греховете му, искам да кажа, че ако бе разсъждавал по този начин, рицарят би помислил, че може би за бога събитията, които сграбчват хората, образуват тъкан, която не улавя самия бог, както рицарят отминава, без да забележи примката, в която се е хванало кучето, въпреки че е била заложена за рицаря, а не за кучето (независимо от това, че човешките молитви например са изтъкани за бога), обаче рицарят не го знае и вече се спуска по хълма към своя замък, ощастливен от надеждата, че смелостта му е оплела мрежата, в която ще попадне мухата-папа, мухата-император, а мъката му е оплела другата, по-тънката мрежа, в която ще попадне мухата-бог, докато там долу, на пътя, кучето, което смесва тътена на войната с тътена на бурята, продължава и продължава да подрежда фигурите на друга война, в която рицарят обърква лая на смъртта с лая на едно куче.

[1] „... обажда ми се по телефона“ — с този кратък увод Деневи не прави опит да накара читателя да повярва в неговата фантазия. Напротив, съвсем ясно обяснява как е бил измислен този фантастичен разказ. ↑

[2] „Вариации върху една тема от Дюрер“ — антология, съставена от Алберто Мангел за издателство „Галерна“, Буенос Айрес, 1968 г. Деневи измени текста заради настоящото издание. ↑

[3] „Рицарят, смъртта и дяволът“ — Албрехт Дюрер (1471–1528), гениален немски художник, създател е на серия гравюри, наречени „Образци“: „Рицарят, смъртта и дяволът“ (1513), „Св. Иероним в килията“ (1514), „Меланхолия“ (1514). Трите представляват аллегория на добродетелта в три различни сфери на човешката дейност съгласно средновековната класификация. Първата е аллегория на „живота на християнина в реалния свят на действието и решението“, както бе

казал Еразъм Ротердамски (1467–1536) в своя „Наръчник на рицаря християнин“¹

[4] „една от вариациите“ — всеки един от авторите, включени в споменатата антология, трябвало да разтълкува гравюрата.¹

[5] „трагичния бял лист“ — Стефан Маларме (1842–1898) в своя сонет „Морски бриз“, казва: „над листа, който пази с чиста белота покоя си безмълвен“.¹

[6] „книгата на Пановски“ — Еруинг Пановски, „Албрехт Дюрер“, Пристънски университет, 1948 г., в два тома.¹

[7] „вагнеровски пейзаж“ — Рихард Вагнер (1813–1883) обнови операта, ограничавайки я в сценичното действие; музиката и картините в неговите опери обикновено са грандиозни и с голяма емоционална сила. Възкресяват бедствия, сурови сцени и т.н. Оттук и определението за пейзажа, който служи за фон на гравюрата, скали, гори, кули, далечен хоризонт. На заден план, където пише „немски“, може да се разбира просто „вагнеровски“.¹

[8] „... вие куче“ — като гледа въображаемото куче от гравюрата, авторът чува живо куче; така дава възможност на читателя да повярва в него, в автора, в това, което го заобикаля, в кучето, понеже въпреки че всички те са съставни части на разказа, не са — той не иска да бъдат — творения на фантазията. Това е неувереността, която отбелязахме в началото.¹

[9] „Кучето винаги си е куче“ — този стар афоризъм, който показва, че прототипът на всичко от един вид е общ, е бил формулиран от Платон. Тук е употребен иронично за кучето, но и като обяснение, задето го свързва с друг образ от гравюрата: „Смъртта“.¹

[10] „Започвам да пиша“ — по този начин Деневи разкрива зараждането на този разказ, в който от момента на разглеждането на гравюрата мисълта ще се развива почти автоматично¹

[11] (всички го знаем) — авторът не търси оригинална мисъл; предполага, че „всички знаем“ фактите, които ще ни опише, и ни кани да вземем участие в заключенията.¹

[12] Седемгодишна война — имало е три войни с това име. Деневи несъмнено има пред вид тази за австрийското наследство (1741–1748) или тази, в която са взели участие страните от Централна Европа, избухнала накърно след това (1756–1763).¹

[13] Тридесетгодишна война — започва в Германия и по-късно се разпростира из цяла Европа. В началото е борба между католици и протестанти, но завършва като политически конфликт със свалянето на австрийския двор и укрепването на Бурбоните (1618–1648). ↑

[14] „война между Двете рози“ — в английската история така се нарича гражданская война, водена през XV в. между Норките и Ланкастърите, защото в герба на Норките имало бяла роза, а в герба на Ланкастърите — червена. ↑

[15] „война между тримата Анри“ — така се нарича борбата, започната през 1486 г. между Анри Гиз, Анри Бурбонски, крал на Навара, и Анри Валоа, крал на Франция. ↑

[16] Палатинат — феодална държава в Германската империя, разделена на Горна и Долна. ↑

[17] Нидерландия — име, което по времето на Карл V са получили 17 провинции, които заедно с Франкското кралство са влизали в Бургундската държава и са включвали сегашните владения на Холандия, Белгия и част от Франция. ↑

[18] Бохемия — област в Централна Европа, покръстена през IX в. До 1545 г. е била независимо кралство. Днес влиза в границите на Чехословакия. ↑

[19] Войната — имената на споменатите войни са взети случайно, както и мястото, където се водят; хронологията е нарушена и т.н. Всичко това допринася тя да бъде поставена извън времето и подхожда на „механичните форма и смисъл“. ↑

[20] „в света на войната“ — войната, считана като същност на пространството и времето. ↑

[21] „няма да имаме“ — първо лице мн.ч. е похват, чрез който и читателят се включва в създаването на разказа. ↑

[22] Планадженет — английска династия от френски произход, която владее престола на Англия от 1154 до 1485 г. ↑

[23] Хохенщауфен — прославен императорски род на Германия, който владее престола от 1138 до 1250 г. ↑

[24] „... с кули“ — думата *кула* ни връща към гравюрата и оттам към рицаря. ↑

[25] „... като да бе безкрайно“ — в една прекрасна картина авторът представя времето като старец, който отронва зърната на своята броеница — войната. ↑

[26] „това съвсем не е нова“ — темата за разпадането на пълтта и разрухата на това, което е било младо, е класическа и много предпочитана през Средновековието. ↑

[27] „клопката на смъртта“ — смъртта също се одухотворява. „И смъртта, клопката, в която падаме“ (Хорхе Манрике, 1440–1478. „Стихове в памет на баща му“). ↑

[28] Великият избирател — всеки от немските князе, които по силата на булата от 1536 г. са имали право да избират императора. Бранденбургският херцог е бил Велик избирател. ↑

[29] „пие сам и мълчалив“ — „Има два начина да се възприеме войната: единият — на войниците и другият — на командира. Войниците я вместват в рамки, по-големи от нея, а командирът я възприема като всеобща война.“ Темата за различните ъгли, под които се възприема войната или смъртта, е основна в този текст и в края се подема отново като основен извод. ↑

[30] „... за да се появят отново, облечени в злато“ — „Това е войната за царете, които се включват в кулминационен момент, след което изчезват.“ Друг ъгъл, под който се вижда войната. ↑

[31] Императорът — още един ъгъл на зрение към войната е този на папите и императорите. Императорът е по-висша инстанция от краля; наричали са го „кral на кралете“. Полезно е да си припомним етимологията на думата „понтифекс“: който строи мостове. Папи и императори са връзката между войната и нещо отвъд нея. Войната е само един член на висшето уравнение. Има свои стратегии, само че за един папа, за един император във войната има стратегия, която включва в себе си тези, които са видими за рицаря. ↑

[32] „този господинчо на войната“ — войната е „господинчо“ (от „госожичка“ — девойка със скромно положение, която се представя за дама). Тук е представена като „женствен поззор“. Картината с копията е взета от Веласкес (1599–1660) — „Предаването на Бреда“. ↑

[33] „или каквото е там“ — отново съзнателна неувереност, с цел да се разшири значението на текста чрез двусмислици. Обърнете внимание как се преминава от размисъл към действие, за да се продължи разказът. ↑

[34] Миланско — Графството на Милано — древна италианска държава, основана през 1395 г. ↑

[35] Каталония — древно графство. От края на IX в. е независимо, през XII в. влиза в Арагонското кралство. ↑

[36] „събужда се стреснат“ — Деневи описва околните звуци така, както войниците си мислят, че ги чуват; това подсилва двусмислието, призрачната атмосфера в разказа. ↑

[37] „продължава напред“ — повтаря се, че за войника войната може да бъде нюанс, цвят, докато рицарят символизира пълното отдаване на войната като осъществяване и изискване на съдбата. Войниците могат да мечтаят, рицарят — никога, дори и когато си почива, не престава да бъде на война. ↑

[38] „войникът, който върви зад него“ — „Войникът, който за разлика от рицаря не е обсебен напълно от войната, може да усети интуитивно безсъдържателността на военните символи и тяхната измамлива същност, това, което е с маска или е истинско представление.“ ↑

[39] чул — покривало, което скрива и украсява хълбоците на коня. ↑

[40] „внезапно му минава през ум“ — това е един от моментите на фантастично-необикновеното, когато от читателя не се изисква да повярва в някаква фантастична развръзка, тя само учудва някой от героите. ↑

[41] „доспехите са обсебили рицаря“ — доспехите също се одухотворяват в този свят на призраци. ↑

[42] шлем — войнишка каска, която покрива главата и оставя лицето скрито. ↑

[43] „... без те да го разберат“ — метафора от безсмислените военни символи. ↑

[44] „... метафората е стара и всички са се досетили“ — авторът отново отхвърля оригиналността на образите в текста, за да ни направи съавтори и за да бъде обща последната открита от него изненада. ↑

[45] „ненаситните врагове, които ни дебнат“ — по този начин образът на враговете става всеобхватен. ↑

[46] „се превръщат в“ — „Неочекване преобразуване — още едно доказателство за псевдо-механичния начин на писане. Това е писменият език, който отчасти следва законите на мисълта.“ ↑

[47] бивак — главен караул на плацдарма; военен лагер. ↑

[48] спомените — последователното изреждане на действията, на извършилите и на последствията от тях спомага да се разводни точността на разказа и да му се придаде фантасмагоричност. ↑

[49] „изразяваните спомени“ — „Паметта на рицаря, за разлика от тази на неговите войници, възкресява войната, а не мирния живот. Има други войни преди тази. Само че за рицаря войната е позната само от откъслечни преживявания, не е свързан и цялостен процес, а разпокъсан на малки фрагменти. Както във «Война и мир» от Толстой, докато историците говорят за войната като за цялостен процес, гледан от някой планински връх, за войника тя се свежда до подреждане на съвсем дребни факти, чийто последен смисъл е бягството. Една от най-големите жестокости на войната навсярно е да се постави войникът пред угрозата да умре или да убие, без тези две възможности да бъдат подкрепяни от познатата нему цел или поне вместени в процес, който той би могъл да владее. Настъпва се, отстъпва се, убива се, умира се често без друго основание освен самата война. Но войната се представя като чиста случайност от заповеди и чиста загадка от подбуди.“ ↑

[50] „на всяка жила по един екзекутиран“ — тези картини са взети от хроники (Фроасар и т.н.), древни ръкописи и средновековни миниатюри. Авторът припомня една рисунка на Микеланджело, от която са заплени само копия: „Флорентински войници, изненадани в банята“. ↑

[51] „на замръзналата земя, покрита със сняг“ — в „Богоявление“ — картина на Иеронимус Бош (1450–1516) — може да се види детайл на човек, какъвто е описал Деневи. ↑

[52] „редицата кипариси“ — редицата кипариси е много характерна за фона на средновековните ренесансови картини. ↑

[53] „с червен кръст на гърдите“ — отличителният белег на кръстоносците. ↑

[54] „за папите и императорите да е нещо друго“ — „Войната за тези, които са над войната.“ ↑

[55] „партия шах“ — картината на войната като игра е взета от Омар Хаям, автор на „Рубаят“, според Хорхе Луис Борхес от неговата поема „Шахмат“. ↑

[56] сокол — граблива птица от рода на ястребите, много ценена за лов. ↑

[57] ръкавица — част от старинното въоръжение, която е украсявала ръката. ↑

[58] Прованс — древна провинция в Южна Франция, откъдето произлиза езикът „ок“ (език, който се говорел във Франция на юг от Лоара, чието название произлиза от провансалската дума „ок“, която означава „да“). ↑

[59] Сицилия — в 1130 г. се образува Сицилийското кралство, в което влизат Неапол и о-в Сицилия. ↑

[60] Чино ди Пистоа — италиански поет и консул (1270–1336), възпят от Данте в „De vulgari eloquio“ ↑

[61] „селяните, приведени над земята“ — „Споменът от младостта и детството също не е останал непокътнат: разяден е от войната. Единствената цел на желанието му да се върне към миналото е да го направят придворен граф, да бъде награден от папата. Дългият път на войната не го връща чист към мира, както войниците. За разлика от тях рицарят се възползва от войната, за да я превърне в своя собствена, лична заслуга. Оттук произлизат и двете големи тревоги: пред тези, които, чужди на войната, са могли да продължат живота си, ако не безразлични, то поне *независими* от войната (селяните) и особено пред кучето, за което войната не съществува като такава, а най-много като нещо, което може да се оприличи с природно явление. Оттук до отъждествяването на войната с историята има само една крачка. Този, който прави войната, прави историята.“ ↑

[62] „Христов викарий“ — става дума за Бонифаций VIII. Папа от 1294 до 1303 г., известен с разногласията си с Филип IV Хубавий, крал на Франция. ↑

[63] „един император стоял на колене“ — през 1077 г. Хенрих IV, император на Германия, отишъл на поклонение в Каноза, Италия, за да моли прошка от папа Григорий VII, който пребивавал в замъка на графиня Матилде; три дена и три нощи чакал пред вратата на замъка, в снега, облечен като отшелник, бос. ↑

[64] „което никога не ще узнае“ — това, че кучето не ще узнае за съществуването на папи и императори, донякъде показва преходността на всички тях; всички божи създания знаят само най-важното, останалото е второстепенно. ↑

[65] (нито дори, че има рицари) — може да се разбира, че забележката е мисъл на автора и нещо като присмех над гордостта на

рицаря, а следвайки процеса на свързване, който управлява целия текст, е подигравка и с положението на автора и на читателя. ↑

[66] „без да прави разлика между двамата“ — уеднаквяването на селяни с императори също е класическа средновековна тема от така наречените *Танци на смъртта*, обичана от художници и писатели. ↑

[67] „а тези размишления“ — Верижната връзка на размишленията е следната: кучето не знае нищо от това, за което селяните знаят твърде малко; те знаят твърде малко от това, за което рицарят знае много повече; ако рицарят знае повече от селяните, то кралете са знаели повече от рицаря, а императорите и папите — повече от кралете, а бог ще знае всичко. В такъв случай рицарят се надява, че тези, които знаят повече от него, трябва да знаят подред всичко, което той е направил и изстрадал и че ще го наградят: крале и императори — с имот, бог — със свръхестествени блага. Епизодът с кучето може да разруши това разсъждение. Кучето знае това, което е неизвестно на рицаря: че го очаква смъртта. В такъв случай можем да изискваме обратна връзка на размишленията от тези на рицаря. Че ако има действителност, недостижима за кучето, има и друга — недостижима за рицаря, както и такава — недостижима за крале, императори, папи и др. Това води към мисълта на Лукиан: „Става така, сякаш бог не съществува.“ ↑

[68] „оглавници и ремъци“ — украшение за главата на коня и кайши или колани, които, прикачени за седлото, опасват гърдите на ездитното животно. ↑

[69] „това, което рицарят никога не ще узнае“ — тук нишката на мисълта на рицаря отново преминава у автора. ↑

[70] „черната чума“ — става дума за бубонната чума — заразна, много тежка болест, придружена с треска, често смъртоносна, за която са характерни значителни промени в кръвта и нервните центрове и наличието на отоци. Често се предава от въшките по плъховете. През Средновековието тази чума е причинила голяма смъртност в Европа. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.